

ร่างกาย

โดยทั่วไป หากกล่าวถึงร่างกายของมนุษย์แล้ว เรามักคิดว่าเป็นการศึกษาทางการแพทย์หรือทางศิลปะที่เน้นเรื่องสัดส่วนโครงสร้างและอวัยวะต่าง ๆ หรือหากพิจารณาในแง่จิตใจก็มักนึกถึงการศึกษาด้านจิตวิทยา ในวันนี้จึงขอนำการศึกษาเกี่ยวกับร่างกายในแง่มุมทางมานุษยวิทยาามาเสนอ

พจนานุกรมศัพท์มานุษยวิทยา ฉบับราชบัณฑิตยสภา อธิบายว่า ร่างกาย (body) หมายถึง ตัวคน มานุษยวิทยาศึกษาร่างกายของมนุษย์ที่มีชีวิต มีความต้องการพื้นฐานเช่นเดียวกับสัตว์ ขณะเดียวกันก็มีสถานภาพและบทบาทหน้าที่ตามที่วัฒนธรรมกำหนดด้วยเหตุนี้ การศึกษาเรื่องความเป็นมาเกี่ยวกับร่างกายจึงเป็นการเรียนรู้ความเป็นมาของแต่ละวัฒนธรรมด้วย เช่น ความคิดเกี่ยวกับการเกิดและดับของร่างกายของชนพื้นเมืองกลุ่มต่าง ๆ ที่นำไปสู่ความกตัญญูต่อเรื่องขวัญวิญญาณ และจิต ซึ่งอยู่ในร่างกายขณะมนุษย์มีชีวิต และออกจากร่างกายเมื่อตาย ทำให้มนุษย์มองอวัยวะว่ามีระดับความสำคัญไม่เท่ากัน เช่น เลือดหรือน้ำนมซึ่งเกี่ยวข้องกับชีวิต จึงมีพลังเหนือธรรมชาติแฝงอยู่ การมองส่วนต่างๆ ของร่างกายในลักษณะนี้นำไปสู่การแยกแยะระหว่างพื้นที่ของชีวิตส่วนที่เป็นสามัญกับส่วนที่ศักดิ์สิทธิ์ การแยกในทำนองนี้มักปรากฏในพิธีกรรมที่ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมจะประดับตกแต่งร่างกายในลักษณะต่างๆ ทั้งการตกแต่งแบบชั่วคราว เช่น ใช้ขนนก หนังกัด และตกแต่งแบบถาวร เช่น การสักบนผิวหนัง การทำให้เกิดแผลเป็น

นักมานุษยวิทยาตั้งข้อสังเกตเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างร่างกายกับวิถีชีวิตและอาชีพของคนว่า คนในแต่ละอาชีพมีทั้งท่าทางการเดินลักษณะการใช้และความถนัดในการใช้อวัยวะต่างๆ ในร่างกายที่แตกต่างกัน และเรียกลักษณะเช่นนี้ว่า ฮาบิตูส (habitus) หมายถึง มิติทางวัฒนธรรมที่ฝังลึกอยู่ในร่างกาย ในกิริยาหรือพฤติกรรมที่มนุษย์กระทำในชีวิตประจำวัน ในฐานะสมาชิกของกลุ่มสังคม ฮาบิตูสประกอบด้วยกิริยาอาการที่ได้รับการอบรมบ่มเพาะ เช่น ก้อมีศีรษะและลำตัวขณะเดินผ่านผู้ที่มิวักสูงกว่า ไม่พูดระหว่างมีอาหารอยู่ในปาก เดินตัวตรงขณะสวมเครื่องแบบ ต่อมานักมานุษยวิทยานำคำนี้ไปขยายความต่อให้เชื่อมโยงเข้ากับทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคม และทุนทางสัญลักษณ์ (symbolic capital).

จินดารัตน์ โพธิ์นอก